

**Provedba preventivnih programa i aktivnosti
vezanih uz rodno uvjetovano nasilje,
rodnu ravnopravnost i seksualno i reproduktivno
zdravlje u srednjim školama na
području Grada Zagreba
(šk.god.2020/21 i 2021/22)**

Nataša Bijelić

listopad, 2021

UVOD

Obrazovne institucije imaju važnu ulogu u poticanju i promociji načela rodne ravnopravnosti i eliminaciji rodnih stereotipa na što ukazuju odredbe različitih međunarodnih dokumenata kojih je RH potpisnica, između ostaloga i odredbe *Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (tzv. Istanbulske konvencije) ali i *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017.do 2022. godine*.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u poglavlju III. Prevencija) referira se na područje **obrazovanja** navodeći da je *potrebno u redovni nastavni plan i program na svim razinama obrazovanja uključiti nastavne materijale o pitanjima ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnim rodnim ulogama, uzajamnom poštovanju, nenasilnom rješavanju sukoba u osobnim odnosima, rodno utemeljenom nasilju nad ženama i pravu na osobni integritet, na način prilagođen razvojnim sposobnostima učenika (čl.14).*

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine u dijelu o prevenciji nasilja (glava 3., Poglavlje I.) referira se na Nastavni plan i program **Zdravstvenog odgoja i Građanskog odgoja i obrazovanja**. Dodatno, *Nacionalna strategija* detektira *kritične točke prevencije* i upućuje na potrebu za, između ostaloga, dodatnim edukacijama svih dionika odgojno obrazovnog procesa, budući da su sadržaji/aktivnosti u postojećim preventivnim programima fragmentarni, neobuhvatni i nedostatni.

Nadalje, *Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama 2019-2024* nalaže da programi prevencije moraju uključivati i prevenciju rodno uvjetovanog nasilja, homofobnog i transfobnog nasilja te da je nužno osigurati da se u školama provode programi prevencije rodno-uvjetovanog nasilja, odnosno nasilja u vezama mladih. U stručna usavršavanja učitelja/ica potrebno je uključiti programe edukacija i senzibilizacije na temu rodno uvjetovanog nasilja i ponuditi preventivni program nasilja u vezama mladih, kao i programe edukacija nastavničkog osoblja na temu homofobnog i transfobnog nasilja i ponuditi sadržaje/programe u školama vezane uz prevenciju ovih vrsta nasilja.

Sadržaji vezani uz rodno uvjetovano nasilje, rodnu ravnopravnost i seksualno i reproduktivno zdravlje trebali bi biti zastupljeni u kurikulumima međupredmetnih tema ali i kroz provedbu preventivnih programa u školama.

Preventivni programi u srednjim školama

Na temelju popisa srednjih škola objavljenih na službenim stranicama grada Zagreba analizirani su¹ javno objavljeni školski kurikulumi dostupni na web stranicama škola². Većina analiziranih kurikuluma odnosila se na šk. god. 2020/21 dok se manji broj kurikuluma odnosio na šk.god.2021/22.

¹ Analiza je provedena krajem rujna i početkom listopada 2021.

² Jedan manji dio škola nema javno dostupan školski kurikulum na webu i te škole nisu uzete u analizu.

Analiza je obuhvatila 20 gimnazija, 35 strukovnih škola, 10 umjetničkih škola, 23 privatne srednje škole i 4 škole/ustanove s posebnim uvjetima obrazovanja što ukupno čini 92 škole/ustanove.

Kurikulumi su konceptualno, strukturno i sadržajno vrlo različiti - primjerice neki kurikulumi jasno navode nazive preventivnih programa koje provode dok drugi općenito navode koja područja ili teme obrađuju u sklopu rada na prevenciji ili u nastavi. Osam škola nema javno dostupan kurikulum na web stranici³. Dvadesetpet škola u svojim kurikulumima nema informacija o provedbi preventivnih programa ili aktivnosti⁴ što znači da je **analizom obuhvaćeno 59 srednjih škola**.

Većina škola u svojim kurikulumima predviđa:

- provedbu **školskih preventivnih programa**. Neke škole navode konkretne nazive programa ili aktivnosti dok manji broj škola navodi vrlo općenito da provode preventivne programe uz naznačena područja prevencije ili pak nemaju jasno definiran preventivni program nego primjerice provode samo predavanja školske liječnice na temu reproduktivnog zdravlja. U školske preventivne programe su često uvršteni i programi koje su osmislile udruge ili institucije ili ih pak provode predstavnice/i udruga ili institucija (npr. Društvo za psihološku pomoć, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, CroMSIC-Međunarodna udruga studenata medicine Hrvatska, Forum za slobodu odgoja, Udruga BEA, Centar CEDAR, Udruga BoliMe, Udruga Pragma, Ambidekster, HUHIV, Ženska soba, CESI- Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Status M, Mreža mladih Hrvatske, Psihološki centar TESA, itd.).

- dio sadržaja međupredmetnih tema **Zdravstvenog odgoja (ZO)** i **Građanskog odgoja i obrazovanja (GOO)** čine dio preventivnih programa u školi. Neki kurikulumi specifično navode koje teme iz ZO i GOO provode dok je u nekim kurikulumima samo navedeno da provode ove međupredmetne teme ili je pak naznačeno da su *teme ZO i GOO dio izvedbenih nastavnih programa, koji su dostupni u stručno-razvojnoj službi škole*. Iz područja ZO zastupljene su teme: Prevencija nasilničkog ponašanja; Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje. Iz GOO zastupljene su, između ostaloga, teme spolne diskriminacije; prepoznavanje i suzbijanje stereotipa, predrasuda i diskriminacije.

- **predavanja vanjskih stručnjaka/kinja** (npr. školski liječnici/e, MUP). Školske liječnice/i provode predavanja vezana uz brigu o zdravlju, odgovorno spolno ponašanje, zaštitu reproduktivnog zdravlja, spolno prenosive bolesti, kontracepciju, zdrave stilove života, adolescenciju, dok je MUP orijentiran na ovisnosti, neprihvatljive oblike ponašanja, i sigurnost u prometu.

- **izvannastavne aktivnosti** koje imaju veze s prevencijom (npr. izvannastavna aktivnosti Prevencija nasilja)

- **obilježavanje značajnih datuma** (npr. Dan ružičastih majica)

- **izborna nastava** koja se dotiče analiziranih tema (npr. izborni predmet Ljudska prava)

³ Najveći broj škola koje nemaju kurikulum na webu su privatne srednje škole.

⁴ Najčešće se radi o umjetničkim školama i o strukovnim srednjim školama.

Najčešće teme preventivnih programa, odnosno teme koje su zastupljene u najvećem broju analiziranih kurikuluma su *ovisnosti*; i *sigurnost u prometu* a nakon toga dolaze teme kao što su *uspješno učenje*; *jačanje samopouzdanja*, *samopoštovanja* i *komunikacijske vještine*; *razvijanje tolerancije*; *nasilje* (najčešće općenito, ali uključuje i teme sukoba, medijacije, nenasilnog rješavanja sukoba, vršnjačkog nasilja, nasilja u vezama mladih, seksualnog nasilja); *te mentalno zdravlje*, *poremećaji hranjenja*, *sigurnost na internetu*, *volontiranje*, *karitativno djelovanje*.

Temeljem uvida u javno dostupne školske kurikulume vidljivo je da se preventivni programi i sadržaji vezani uz **rodno uvjetovano nasilje (RUN) provode u 16 srednjih škola**. Preventivni programi i sadržaji vezani uz **seksualno i reproduktivno zdravlje** provode se najčešće kroz suradnju sa školskim liječnicima/ama dok **6 škola** navodi i specifične programe/aktivnosti koje provode na ovu temu. Preventivni programi i sadržaji vezani uz **temu rodne ravnopravnosti** provode se u **5 škola**. Također, potrebno je istaknuti da se ranije navedene teme dijelom obrađuju i kroz međupredmetne teme GOO i ZO s time da neke škole specificiraju u kurikulumima koje teme obrađuju dok ostale navode da nastavnici/e samostalno odlučuju što će od sadržaja GOO i ZO uključiti u plan i program svog predmeta.

Preventivni programi i sadržaji vezani uz prevenciju **rodno uvjetovanog nasilja** odnose se na **nasilje u vezama mladih** i **seksualno nasilje** i provode se u slijedećim školama:

- *I. gimnazija*- Provedba projekta SNEP-Prevencija seksualnog nasilja (Ženska soba)
- *Gornjogradska gimnazija*- „Prevencija nasilja u mladenačkim vezama“ (radionice provode studenti/ce Odsjeka za psihologiju FF i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta)
- *Hotelijersko-turistička škola*—Preventivna aktivnost „Voli me, ne voli me“ (nasilje u mladenačkim vezama)
- *Zdravstveno učilište*- provode izvannastavnu aktivnost „Socijalna i zdravstvena zaštita-odgoj za zdravlje i kvalitetan život“ (gdje je jedna od tema *nenasilje i kvalitetan suživot s partnerom*)
- *Škola za medicinske sestre Mlinarska*- preventivni program „Prevencija nasilja u adolescentskim vezama“ (DPP)
- *Veterinarska škola*- preventivni program „Prevencija nasilja u mladenačkim vezama“ (DPP)
- *Trgovačka škola*- preventivne aktivnosti „Nasilje u obitelji“, „Fizičko kažnjavanje, seksualni pristanak i prisila, silovanje“
- *Agronomska škola*- preventivni program „Prevencija seksualnog nasilja“ (Ženska soba)
- *Prehrambeno-tehnološka škola*- preventivni program „Prevencija seksualnog nasilja“ (Ženska soba)
- *Škola za grafiku, dizajn i medijsku produkciju*- aktivnost „Prevencija nasilja u mladenačkim vezama“; „Prevencija seksualnog nasilja“ (Ženska soba)
- *Elektrostrojarska obrtnička škola*-program „Prevencija nasilja u mladenačkim vezama“ (DPP)

- *Obrtnička industrijska graditeljska škola*- program „Prevenција nasilja u mladenačkim vezama“ (DPP)
- *Industrijska strojarska škola*- provode radionice na temu nasilja u vezama adolescenata
- *Obrtnička škola za osobne usluge* – „Prevenција nasilja u maloljetničkim vezama“ (provode studenti/ce Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta)
- *Srpska pravoslavna opća gimnazija Kantakuzina-Katarina Branković s pravom javnosti*-preventivni program „(Elektroničko) nasilje u vezama“ (CESI)
- *Gimnazija Marul*- aktivnost „Nasilje u mladenačkim vezama“

Preventivni programi i sadržaji vezani uz **temu rodne ravnopravnosti** provode se u slijedećim školama:

- *Gimnazija Sesvete*- projekt „Žene u znanosti“ (predstavljanje života i postignuća znanstvenica u RH i svijetu)
- *Gimnazija i ekonomska škola Benedikta Kotruljevića s pravom javnosti* -preventivni program- „Program djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova“ (odnosi se na upoznavanje sa Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda).
- *Poštanska i telekomunikacijska škola*- preventivni program „Ravnopravnost spolova“ (ova tema uključuje i prihvaćanje i toleranciju seksualnih različitosti a provode ga: razrednik, nastavnik vjeronauka, etike).
- *Trgovačka škola*- preventivne aktivnosti „Obilježja kvalitetnog odnosa“; „Obilježja kvalitetne veze ili što trebam tražiti kod cure/dečka“
- *Industrijska strojarska škola*- projekt „Budi muško-mijenjaj pravila“ (Status M)

Preventivni programi i sadržaji vezani uz **temu seksualno i reproduktivno zdravlje** provode se u slijedećim školama:

-VII.gimnazija-provode preventivni program „Ne srami se“ (usmjeren na razbijanje stigme oko mjesečnice; podjela besplatnih higijenskih potrepština učenicama)

-*Škola za medicinske sestre Mlinarska*- preventivni program „Razgovarajmo o spolnom zdravlju“ (HUHIV, Centar za mentalno zdravlje)

-*Poštanska i telekomunikacijska škola*- preventivni program „Odgovorno spolno ponašanje“ (provode: razrednik, nastavnik etike, školski liječnik)

-*Trgovačka škola*- preventivne aktivnosti „Utjecaj spolno prenosivih bolesti na reproduktivno zdravlje“, „Što treba znati seksualno aktivna osoba“, „Medijski prikaz seksualnosti“, „Zaštita reproduktivnog zdravlja“, „Spolno prenosive bolesti“, „Kontracepcija i dogovaranje oko kontracepcije“, „Seksualna prava u RH“, „Brak, roditeljstvo i obitelj“, „Znanstveni i religijski pristup ljudskoj homoseksualnosti“, „Značaj prihvaćanja i tolerancije seksualne različitosti“

-*Drvodjeljska škola*- provode projekt mRAK (edukacija o HPV-u- provode Croomsic, stručne suradnice); projekt TALK (spolno i reproduktivno zdravlje-Croomsic)

- *Elektrostrojarska obrtnička škola*- projekt TALK (spolno i reproduktivno zdravlje-Cromsic)

Zaključno, uzimajući u obzir analizirane školske kurikulume koji sadrže informaciju o provedbi preventivnih programa/aktivnosti, vidljivo je da otprilike **1/3 srednjih škola** u Zagrebu provodi preventivne programe na temu rodno uvjetovanog nasilja, dok oko **10% srednjih škola** provodi programe vezane uz seksualno i reproduktivno zdravlje te rodnu ravnopravnost. **Područje prevencije je najslabije pokriveno u umjetničkim srednjim školama a odmah iza njih slijede i strukovne škole koje, u najvećem broju slučajeva, nemaju preventivne programe u kurikulumima.**

Međupredmetne teme

Međupredmetne teme, prvenstveno **Zdravstvenog odgoja (ZO)** i **Građanskog odgoja i obrazovanja (GOO)**, trebale bi sadržajno uključiti rodno-uvjetovano nasilje koje nastaje iz podčinjenog i neravnopravnog položaja žena (u ovom slučaju, djevojčica i djevojaka u društvenom okruženju, uključujući i škole) te homofobno i transfobno nasilje koje doživljavaju mlade LGBTIQ osobe zbog neuklapanja u društveno-prihvatljive norme o spolu, rodu i seksualnosti ali i teme rodne ravnopravnosti, seksualnosti i reproduktivnog zdravlja.

GOO, sadržajno, navodi teme ravnopravnosti spolova, rodni stereotipa i diskriminacije te nasilja u mladenačkim vezama. S druge strane, u kurikulumu ZO uopće se ne spominje tema rodno-uvjetovanog nasilja niti bilo koja druga tema vezana uz rod - npr. rodne uloge, rodni stereotipi, rodna ravnopravnost. Kurikulum ZO govori općenito o nasilju, najčešće se referirajući na vršnjačko nasilje (*prepoznavanje nasilja u stvarnom i virtualnom svijetu, pomoć žrtvi, nenasilno rješavanje sukoba*). U 1. i 2. razredu OŠ kurikulum predviđa obradu teme seksualnog nasilja ali uz uputu da nastavnici/e sami procijene da li je to relevantan sadržaj za njihove učenike/ce što je izuzetno problematična uputa imajući u vidu statistike koje govore da je jedno od petoro djece u Europi žrtva seksualnog nasilja te stoga ovaj sadržaj mora biti obavezan a ne podložan individualnim procjenama nastavnika/ca.

Osim što potpuno izostavlja temu rodno-uvjetovanog nasilja, kurikulum ZO i na neadekvatan, i krajnje zastarjeli način obrađuje temu seksualnosti i reproduktivnog zdravlja. Prevladava medikalizacija seksualnosti i konzervativan pristup u obradi teme pa su tako ključni sadržaji kurikuluma: *briga o reproduktivnom zdravlju, odgovorno spolno ponašanje i upotreba zaštite, planiranje obitelji, neplanirana trudnoća, maloljetnička trudnoća, kontracepcija, rizici spolno prenosivih bolesti, odgovorno roditeljstvo, vođenje menstrualnog kalendara i određivanje plodnih dana, važnost higijene za vrijeme menstruacije, važnost razgovora o reproduktivnom zdravlju sa bliskim osobama*, itd.). S aspekta pružanja mladima točnih i znanstveno-utemeljenih informacija o kontracepciji potpuno je nevjerojatan prijedlog da se tema vezana uz *važnost odgovornog spolnog ponašanja i upotrebe zaštite* integrira, između ostaloga, i u poučavanje *vjeronauka* kada je općepoznat crkveni stav o mehaničkim i kemijskim metodama kontracepcije.

Ovaj kurikulum u potpunosti zanemaruje sve međunarodno relevantne smjernice, dokumente kao i evaluacijske studije⁽⁵⁾ učinkovitih programa seksualne edukacije kao što su programi cjelovite seksualne edukacije (*tj. comprehensive sexuality education*). UNESCO⁽⁶⁾, IPPF⁽⁷⁾, WHO⁽⁸⁾, UNFPA⁽⁹⁾ u dokumentima i smjernicama vezanim uz seksualnu edukaciju ističu sveobuhvatan pristup seksualnosti koji će adresirati, ne samo kontracepciju i odgovorno seksualno ponašanje, već i ostale važne aspekte seksualnosti (npr. komponentu roda-njezin utjecaj na seksualne veze i rizično seksualno ponašanje; emocije; veze; komunikaciju; seksualna prava; užitak; društvene i kulturne odrednice seksualnosti; različitost; toleranciju; diskriminaciju; rodna ravnopravnost; rodno-uvjetovano nasilje, itd.) i staviti seksualnost u širu perspektivu osobnog i seksualnog rasta i razvoja.

Još jedna međupredmetna tema koja bi se trebala doticati ovih tema je **Osobni i socijalni razvoj**, čiji kurikulum predviđa obradu tema vezanih uz rodne identitete i rodne stereotipe ali i nasilje u partnerskim vezama mladih.

Ako **sustavna provedba međupredmetnih tema** (prvenstveno GOO i ZO) zaživi u školama, one mogu biti jedan od mogućih kanala prevencije rodno uvjetovanog nasilja, te promocije rodne ravnopravnosti i edukacije mladih o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima. S druge strane, kako ističe GOOD inicijativa¹⁰, problem našeg obrazovnog sustava je da nije pripremljen na kvalitetan način obrađivati međupredmetne teme¹¹. To konkretno znači: opterećena satnica; nedostatak stručnog osposobljavanja nastavnika/ca za provedbu ovih tema ali i nepostojanje odgovarajućih obrazovnih programa tokom fakultetske naobrazbe; preopterećenost nastavnika/ca motiviranih za provedbu ovih sadržaja drugim obavezama u školi; nedostatak odgovarajućih obrazovnih materijala za provedbu ovih sadržaja ali, općenito, i nepostojanje podrške od strane većine aktera u odgojno-obrazovnom procesu o važnosti provedbe sadržaja GOO i ZO. Primjerice, o neodgovarajućoj pripremljenosti odgojno-obrazovnog sustava za provedbu međupredmetne nastave, govori i podatak **istraživanja** provedenog 2015. godine o stavovima i znanjima maturanata o društvenim i političkim procesima koje su zajednički proveli GOOD Inicijativa, GONG i

⁵ Kirby, D. (2008). The Impact of Abstinence and Comprehensive Sex and STD/HIV Education Programs on Adolescent Sexual Behavior. *Sexuality Research & Social Policy*, Vol. 5, Issue 3, pp. 18–27.

Kirby, D. et al. (1994). School-Based Programs to Reduce Sexual Risk-Taking Behaviors: A Review of Effectiveness. *Public Health Reports* 109(3): 339-360.

⁶ UNESCO, *International Technical Guidance on Sexuality Education*, 2009; 2018.

⁷ International Planned Parenthood Federation (IPPF), *Framework for Comprehensive Sexuality Education*, 2010.

⁸ The Federal Centre for Health Education (BZgA); WHO Regional Office for Europe, *Standards for Sexuality Education in Europe: A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*, 2010.

⁹ United Nations Population Fund (UNFPA) Operational Guidance for Comprehensive Sexuality Education: A Focus on Human Rights and Gender, 2014.

¹⁰ Inicijativa za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u odgojno-obrazovni sustav

¹¹ http://goo.hr/wp-content/uploads/2015/11/2015_Polazisne-osnove_Zahtjevi_GOOD-Inicijativa.pdf

Institut za društvena istraživanja¹². Istraživanje je pokazalo da dobar dio učenika/ca ne prepoznaje da se programi građanskog odgoja i obrazovanja i zdravstvenog odgoja provode u njihovim školama, iako oni jesu dio obveznog nastavnog programa.

Također, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova provela je **istraživanje** u šk. god. 2014/15 s ciljem utvrđivanja da li se u školama provodi ZO i to posebno modul *Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje* (koji je bio predmet žestokih napada klerikalnih udruga i Katoličke crkve). Nalazi govore da su glavni razlozi, zbog kojih ovaj modul nije realiziran ili je realiziran parcijalno, nedostatak vremena zbog razredničkih obveza i/ili drugih aktivnosti u okviru sata razrednika te nedovoljna stručnost, odnosno kompetentnost razrednika/ca za propisane teme. Samo četvrtina razrednika/ca koji su predavali teme u okviru ovog modula smatra se dovoljno kompetentnima da ih mogu obraditi na kvalitetan način¹³

Posljednje **istraživanje** političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj iz 2021. godine donosi podatak o zastupljenosti različitih tema u školskom programu gdje 57,8% učenika/ca navodi da o seksualnosti uopće ne uče ili uče vrlo malo¹⁴.

Preporuke međunarodnih tijela

Potpisivanjem međunarodnih dokumenta Republika Hrvatska se obvezala na obrazovanje mladih o rodnoj ravnopravnosti, rodno-uvjetovanom nasilju i zaštiti seksualnog i reproduktivnog zdravlja ali ove obveze još uvijek nisu ispunjene. S obzirom da su teme rodne ravnopravnosti, rodno-uvjetovanog nasilja, i seksualnosti **slabo zastupljene i neadekvatno obrađene** u obrazovnom sustavu, Republika Hrvatska dobiva (kontinuirano) preporuke različitih međunarodnih tijela da uvede ili unaprijediti obrazovanje o ovim pitanjima.

Krajem 2020. godine, RH je dobila preporuku uvođenja sustavne seksualne edukacije (tzv. comprehensive sexuality education) ali i građanskog odgoja u škole od *strane UN-ovog mehanizma Univerzalnog periodičnog pregleda ljudskih prava* (UPR- Universal Periodic Report). Ovo je mehanizam putem kojeg države izvještavaju što su napravile na poboljšanju ljudskih prava i dobivaju preporuke što trebaju učiniti kako bi ostvarile svoje međunarodno preuzete obaveze vezane uz ljudska prava. Preporuke Republici Hrvatskoj navode da je potrebno „*poduzeti mjere kako bi se osiguralo da je sveobuhvatno i dobno primjereno obrazovanje o seksualnosti i reproduktivnom zdravlju i pravima sustavno integrirano u školski kurikulum (137.129), te usvojiti i provoditi nastavne*

¹² Istraživanje dostupno na: <http://goo.hr/zbunjenost-i-neznanje-plodno-tlo-za-manipulacije-istraživanje-znanja-maturanata-o-politici/>

¹³ Sažetak-Izvjješće o radu PRS za 2015. god., str. 17. Dostupno na: https://www.prs.hr/application/images/uploads/IZVJE%C5%A0%C4%86A/Izvj%C5%A1%C4%87e_o_radu_za_2015_SA%C5%BDETA.pdf

¹⁴ Istraživanje dostupno na: http://goo.hr/wp-content/uploads/2021/05/politicka_pismenost_ucenika_i_ucenica_2021_istrazivacki_izvjestaj.pdf

planove i programe o cjelovitom seksualnom obrazovanju primjerenom dobi, uključujući informacije o problemima nasilja, koje se pružaju tijekom cijelog školovanja (137.130)¹⁵.

Isto tako, Republika Hrvatska je još 2015. godine dobila preporuke vezane uz obrazovanje od *UN Odbora za ukidanje diskriminacije žena* a vezano uz provedbu Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Odbor preporuča RH da pristupi reviziji školskog plana i programa ali i materijala kako bi se uklonili diskriminirajući rodni stereotipi i uključili obavezni moduli rodne edukacije; i povećavanje broja sati i kvalitete obrazovanja u školama o spolnom i reproduktivnom zdravlju primjerenom dobi.

¹⁵ Preporuke radne skupine o UPR-u na hrvatskom jeziku. Dostupno na:
<http://www.mvep.hr/hr/dokumenti-i-obrasci/dokumenti/univerzalni-periodicni-pregled-ljudskih-prava/>

Nova cesta 4, 10 000 Zagreb
Tel: +385 (0)1 24 22 800
GSM: +385 (0)95 903 5442
Fax: +385 (0)1 24 22 801
E-mail: cesi@cesi.hr
Web: www.cesi.hr
FB: CentarCESI
Soundcloud: CentarCESI
Youtube: Ravnopravnost